

ASGARI ÜCRET VE ENFLASYON SORUNUNA ALTERNATİF ÇÖZÜMLER

Milyonlarca kişiyi ilgilendiren asgari ücret konusunda son nokta kondu. 8 bin 500 TL'lik ücret beraberinde pek çok tartışmayı da getirdi.

Prof. Dr. Michael KUYUCU

Beklenenin, hayal edilenin altında bir rakam çıktı. Aslında piyasalar o kadar dengesiz ki bu rakam kaç para olursa olsun yine de kimseyi mutlu etmeyecekti, ya da geçici bir avuntu olacaktı. Herkes toto oynar gibi asgari ücret tahminleri yaptı ama kimse bu sorunun temelinde yatan esas hadiseyi görmedi ya da görmek istemedi.

NEDEN BU KADAR ASGARI ÜCRETİ VAR?

Asgari ücreti tartışırken benim hayretler içinde kaldığım ve neden "kimse değinmiyor" dediğim iki konu oldu. Birincisi nasıl olurda serbest piyasa ekonomisi ile yönetilen bir ülkede bu kadar fazla sayıda asgari ücretli olur? Diskin 2022 verilerine göre Türkiye'de özel sektörde çalışan işçilerin yüzde 70'i asgari ücretli. On milyona yakın işçi asgari ücretli. Yaklaşık üç buçuk milyon kişi de asgari ücretin altında maaşla çalışıyor. Bu veriler hiçbir şekilde serbest piyasa ekonomisine uymuyor. Burada ciddi bir sıkıntı var ama bunu düşünen yok. Serbest piyasadaki kalantörler sırtlarını tek kelimeyle asgari ücrete dayamış bundan nemalanma derdinde ama bunu konuşan yok.

DEVLET FİYATLARA MÜDAHALE ETMİYOR MU? EDEMİYOR MU?

Asgari ücret, baz fiyat bilmem ne kısaca akla gelen tüm terimleri öğrendi insanlar medya saye-

sinde. Serbest piyasada gözü dönmüş sermaye sahipleri asgari ücreti fiyat artışlarına yansıtmak için 1 Ocak'ı dört gözle bekliyor. Peki devlet buna müdahale edemiyor mu? Ya edemiyor ya da etmek istemiyor. Yanıt "edemiyor" ise o zaman sermaye sahibine lafını geçiremiyor, eğer yanıt "etmek istemiyor" ise o zaman devlet piyasaya müdahale etmek istemiyor diyebiliriz.

Böyle olmaz. Bu enflasyonu ve tsunami gibi büyüyen ekonomik krizi durdurmak için piyasalara müdahale edeceksin. Bunu yapmazsan bu ipin ucu kaçır. Bunu Macaristan yap-

tı. Yunanistan yaptı ve hala yapıyor. Ne yapıyor? Piyasada belirli ürün gamları için bir skala belirliyor ve "buna uyacaksınız" diyor. Biz neden yapamıyoruz? Piyasaya müdahale etmek mi istemiyorlar? Olmaz edeceksin. Eğer sen piyasaya müdahale etmezsen piyasa sana müdahale eder, bir bakmışsın ki piyasanın oyuncuğu olmuşsun ve bir bakmışsın ki yine o piyasa seçimlerde hangi partinin kaç puan aldığına karar vermiş.

TEMEL TÜKETİME FİYAT KOTASI ŞART

Temel tüketim ürünlerinde devlet müdahalesinin yapılması şart.

Nedir bunlar? Gidip cep telefonlarının fiyatlarına müdahale edin demiyorum ama gıda, eğitim, sağlık gibi temel ürün ve hizmetlerde maliyetler üç aşağı beş yukarı bellidir. Devlet bir kontrol komisyonu kuracak, maliyetlere göre bir ürün skalası oluşturacak ve belirli bir kar marjı ekleyerek bu ürün ve hizmetler için ya bir fiyat skalası ya da gerekirse bir sabit fiyat belirleyecek. Mesela diyecek ki 1 Kg yoğurt şu kadar, bir kilo peynir şu kadar lira. Bu fiyatları belirlerken de bu çalışma grubu mesela konu süt ise o sütü çıkaran ineğe kadar her şeyi hesaplayacak. Yani üretimin en başından sonuna kadar her şeyi kontrol edecek bir mekanizma geliştirecek ve kuralları koyacak.

Bana kimse 'aman sen de kafayı mı yedin?', bu uzun iş' demesin. Yüz bilemedin iki yüz ürün için sabit fiyat politikası uygulayacaksınız. Bunu yüz kişilik bir çalışma grubuyla çok rahat yaparsın. Önce halka temel ihtiyaçlarında nefes aldıracağız. Uymayan oldu mu?

Affetmeyeceksin! Yakacaksın! Bakın Avrupa'nın en yüksek vergi alan ülkelerinden biri Finlandiya. Bu ülkede yüzde 60'lara varan gelir vergileri alınıyor. Ödemeyin de canını yakıyorlar.

KISA SÜRELİ BÖLGESEL ASGARI ÜCRET UYGULAMASI: NEDEN OLMASI?

İkinci önemli sorun bölgesel veya ölçekli asgari ücret uygulaması. İstanbul'daki asgari ücret ile Erzurum'da ya da Elazığ'daki ya da bilmem X ilindeki asgari ücretin aynı olması artık anlamsızlaştı. Anadolu'da yaşayan bir çalışan için 8 bin 500 TL fena olmayan bir maaş ama İstanbul'da yaşayan bir çalışan için 8 bin 500 TL düşük bir maaş. Eğer ülke genelinde bir refah seviyesi yakalanmak isteniyorsa bölgesel asgari ücret uygulamasına geçilmeli.

Mesela Marmara Bölgesinde asgari ücret 11 bin TL iken Anadolu'da 8 bin 500 TL olabilir. Bu nasıl uygulanacak? Bölgesel bir fiyat endeksi belirleyip, yaşam maliyetini netleştirip bölgelere

göre asgari ücret uygulaması en azından belirli bir süreliğine uygulanmalı. Böylece bir yandan fiyatları kontrol ederken diğer yandan da asgari ücretin bölgesel yaşam maliyetine göre ayarlanması ülkeye nefes aldıracaktır.

İŞLETMELERE CİROLARINA GÖRE MALİYET PAYLAŞTIRIN

Bölgesel asgari ücret uygulaması olmaz, köyden kente göç yapar, işte ayarı zor olur gibi mazeretler uydurulursa o zaman da işletmelerin ölçeklerine göre asgari ücret uygulaması yapılabilir. Küçük ölçekli işletmeler Asgari ücretin yüksek olmasını istemiyor,

"biz bunu kaldıramayız" diyor. Haklılar. Kısmen de olsa haklı olabilirler. Bu durumda da işletmelerin paylarına düşen asgari ücret maliyetinde bir dengeleme yapılmalı. Yani asgari ücreti 10 bin TL yapıp, küçük ve orta ölçekli işletmelerin paylarına düşen maliyeti devlet üstlenebilir, hadi diyelim hazinenin parası yok, o zaman belirli bir cirosu olan orta ve büyük ölçekli işletmelerin payına düşen asgari ücret maliyetini bu şirket veya holdinglerin karşılamasını sağlayacak bir sistem geliştirilebilir. Bu tabii biraz yürek ister. Ama eğer ülkenin refahını düzeltmek ve alım gücünü arttırmak isteniyorsa bunlar yapılmalı. Bir başka deyişle eskilerin dediği "zenginden alıp yoksula verme" stratejinin neo-liberal uygulamalarına üzerinde çalışılmalı.

HER ŞEYİN SORUMLUSU: SİSTEM

Uzun lafın kısası bu iş sistemsel bir sorun. Bu asgari ücreti, enflasyonu, oligarşiyi, serbest piyasa mafyalarını sistemde yapacağım ufak tefek değişikliklerle durdurabilirsin, durdurmalısın da.

Ben sistemi komple değiştirin demiyorum ama sisteme müdahale etmek artık ciddi bir zorunluluk oldu. Bu benzeri uygulamalara gidilmezse gökyüzünden para da yağsa ülkede bu enflasyon sorunu çözülemez. Ok yaydan çıktı artık. 2023 yılının seçim ekonomisi ile geçeceğini de dikkate alırsak bu sene hepimizin işi çok zor olacak. Böyle giderse doksanlı yılların Türkiye'sine döneriz ki bu ülke bunu asla hak etmiyor.

2023

